



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

III. In causa criminis quemadmodum procedatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

non potest alii causam committere, sed si suspectus judicatur, debet ad Superiorem aut delegantem transmitti causæ judicium. Gloss. in d. cap. Cum speciali, verb. De recusatoris. Ceterum si recusatio proponatur in visitatione, poterit nihilominus Prælati procedere ulterius, recusatione aut appellatione non obstante, salvo tamen jure recusantis aut appellantis, ne res Ecclesiæ pereant, aut divinus cultus retardetur. Concil. Trid. sess. 13. cap. 1. & sess. 24. cap. 10.

XIV. In causa suspensionis Judicis Ordinarii, ac in aliis omnibus causis ubi necesse sit declinare ordinariam jurisdictionem, potest ad Papam recurri, ut alium Judicem suo rescripto committat. Ne verò Partes expensis aliisve incommodis ob distantiam fatigentur, olim quidem vetabatur Jura ne causæ ullius judicium per Apostolicum rescriptum committeretur ultra duas dietas à finibus diocesis commensurandas, ex decreto Innocent. III. in Concilio Generali, cap. Nonnulli, de rescript. Sed postea Bonifacius VIII. constituit ne ultra unam dietam finibus diocesis causæ cognitio per rescriptum committatur, cap. Statutum, §. Cum verò, & §. Cum autem, eod. tit. in 6.



CAPUT III.

In causa criminis quemadmodum procedatur.

I.  RIMEN in judicio tribus modis intentatur, denunciando, accusando, & excipiendo. Denunciatus non tenetur se inscribere etiam jure communi pro juramento calumniæ, ejusque subeunda poena & refundendis expensis, nisi denunciatus per modum accusationis ad exigendam de reo poenam judicalem: non verò si hoc fine denunciatus solummodo, ne promoveatur ad Ordines, vel ad Beneficium, aut aliud hujusmodi. Porro inscribere est obligare se ad rationem ac eandem poenam, si non probaverit, quam reus convictus incurreret, cap. Quisquis, & cap. Qui crimen, 2. quest. 8. Excipiendo quoque potest reus accusatorem suum criminis pariter aut gravioris accusatione summovere, quia criminis accusare non permittitur, cap. 1. & cap. Nulli, de accusat. & cap. Si quis, & cap. Quarendum, 2. q. 7. Et qui trabem habet præ oculis, festucam ex oculo fratris sui eruere non permittitur, Luc. 6. Is quoque reus qui accusando excipit contra sui accusatorem vel testem, non tenetur inscribere, si nihil aliud quam justam sui defensionem atque intentatam contra se accusationis repulsam intendat, & non poenam aliquam. At verò directus criminis accusator jure communi

non

non admittitur vel auditur, nisi postquam inscripserit, cap. *Super* *accusatione*.

II. In criminalibus causis actor & reus non admittuntur ad agendum vel respondendum per procuratores, sed tantum per seipsos, cap. *Veniens*, de accusatione. Procurator autem Officialitatis vel per se solum, vel accusatori se adjungens ut communis morum censor, & criminum vindex item intentatam urget ac prosequitur. Ideoque totus ei processus communicatur, ut perspectis probationibus suas adjungat requisitiones, quas vocant Conclusiones.

III. Pro levibus tamen delictis ac injuriis non solet agi criminaliter per inquisitiones & testium depositiones: sed edito supplici libello Judex decernit citationem, ad quam reo comparere, si culpam fatetur, Judex honorariam aliquam verborum reparationem, & assertionem de probitate & honestate conquirentis, & veniam de offensa postulationem decernit, si que reparata offensione reus desistit, aut leviter pecunia ex Judicis sententia multatur, & prohibetur deinceps à similibus offensis. Sed si reus factum inficietur, tunc civilis causa ob inficiationem vertitur in criminis. Judex ergo decernit inquiri de contentis in libello querimoniali, testes advocari, aut nolentes per apparitorem adduci: tum procedit ad inquisitionem criminalem, quam vocant Informationem; singulos testes juramento prius adactos separatim audit. Testis namque injuratus nullam facit fidem, siue in civilibus, siue in criminum causis, cap. *Nuper*, de testibus. Peractis siue in totum, siue pro parte (quum scilicet de fuga rei timetur) probationibus, auditisque requisitionibus Procuratoris Officialitatis, Judex pro causæ gravitate decernit aut incarcerationem, aut citationem in diem præstitutum accusari per seipsum, non verò per procuratorem respondens. Constitutione Ludovici XIV. anni 1670. tit. 6. art. 4. testes antequam deponant, producere jubentur significatam sibi ad testimonium dicendum citationem, cujus etiam facienda mentio in singulorum testium depositionibus. Ejusdem Constitutionis tit. 15. art. 16. & seqq. prohibetur legi coram reo criminis ullum testimonium, nisi postquam responderit interrogatus, num habeat adversus testem causas suspicionis: sed solum audietur ad probationes falsi & impugnationis, si quas habeat adversus testimonium.

IV. Si reus citatus non comparet, ac vadimonium deserit, jubetur apprehendi & incarcerari. Si apprehendi nequit, agitur in contumacem, & post tria, vel quatuor edicta in valvis fori affixa, sententia profertur quæ contumax aperte declaratur, suisque exceptionibus declinatoriis, dilatoriis & peremptoriis submovetur, simulque decernitur testium repetitio: *Recollement des témoins*. Hæc sententia Gallicè dicitur, *Sentence par défaut*. In foro autem seculari tres fieri solent in triviis urbis proclamationes per præconem, singulæ trium dierum, hoc est de triduo in triduum, vulgò *Criées*.

Cries ou Ajournemens à trois brefs jours. Caterum novissima lex Ludovici XIV. anni 1670. triduanas illas absentis Rei per præconem citationes abrogavit, aliaque non pauca immutavit, quæ hujusce libri capite ultimo selegi, quod recurrito. Quibus exactis proceditur contra contumacem absentem utque ad judicium definitivum. Testes ergo Judex Ecclesiasticus denuò vocatos repetit, relictis eorum depositionibus seorsum, ipsis præsentibus & interrogatis, num ad singula persistant, num aliquid addere aut retractare velint. Demum proceditur ad definitivam sententiam condemnationis in contumacem. Hic tamen si post sententiæ promulgationem compareat, suamque velit purgare innocentiam, auditur intra quinquennium à die promulgatæ sententiæ, postquam refuderit omnes contumaciæ expensas, juxta edictum Molinense Caroli IX. art. 28. Post quinquennium verò non aliter auditur, nisi prius deposuerit apud Actuarium multas integras pecuniarias suæ condemnationis.

V. Si autem reus citationibus obtemperans se judicio sistat, illum Judex interrogat de nomine, cognomine & vitæ professione; tum articulatim de omnibus in libello contentis, atque in informationibus de circumstantiis temporum, locorum & rerum. Ejus responsiones in scripta rediguntur. Post unum alterumve diem Judici denuò repræsentatur, ejusque responsa audienti relegendur, fitque ei liberum addere vel retractare quæ ei videbuntur. Si de crimine atroci agitur & metuitur fuga, mittitur in custodiam: si leve sit delictum, aut si probatio non suppetat, relaxatur aut simplici repromissione, aut fidejussore dato de sistendo iterum in judicio ad publicationem sententiæ, deque judicato solvendo. Fidejussor porò liberatur, si semel eum postea repræsentaverit.

VI. Sed si reus inficiatur, Judex interloquendo jubet testes iterum advocari, & repræsentari. Galli vocant *Accarration & confrontation des témoins, ou proces extraordinaire*. Idque fit diligentia & expensis accusatoris, aut si non sit accusator urgens, Procuratoris Officialitatis. Testes itaque singuli seorsum audiuntur, lectaque depositione interrogantur an persistant, an addi vel detrahi quid velint: mox accusatus intra idem Auditorium ducitur; interrogatur an testem præsentem noverit, an ejus depositioni stare velit? Si stare nolit, necesse est causas exprimat recusatationis aut suspicionis suæ. Si neget nosse testem, inquiritur summatim & de plano super qualitate testis, istaque mox inquisitio coram reo legitur. Si reus objiciat contra testem, quod vocant *dire ses objections & contredits*, id omne in scripta redigitur, & summatim de objectorum veritate inquiritur.

VII. His omnibus peractis ad judicium proceditur, ad quod convocantur aliqui Canonum vel Theologiæ Doctores: fit inter eos totius lectura processus, examinantur accusationum capita, rei accusati defensiones, testium depositiones, aliaque probationes, quæ sigillatim recensentur, scriptisque in tres distribuuntur classes, scilicet quæ sint bonæ, quæ

Iii nullæ,

nullæ, & quæ in religione, hoc est dubiæ & incertæ, quæ cum aliis collatæ possint fundare aliquam præsumptionem, sed non certam fidem. Si constet de delicto, reus condemnatur, sin minus absolvitur & relaxatur, aut decretum amplior inquisitio; quo casu reus relaxatur data cautione, aut certe simplici pollicitatione de sistendo in iudicio quum iustus fuerit. Si denique nihil amplius compertum fiat de delicto post elapsa tempora dilationum accusatori præfinitarum ad novos producendum testes, definitivè demum relaxatur & dimittitur reus, finisque controversiæ imponitur, nisi nova fornecatur Rei adversus accusatorem instantia pro læsi honoris reparatione, Reo absoluto declaratur nomen instigatoris qui reum detulit apud Procuratorem, sive Regium, sive Jurisdictionalem, sive Officialitatis; quique se testes & scripturas ad probationem criminis suppeditaturum sponderat; ab hoc enim reus dimissus habet jus repetendi expensas, & id quod interest. Papo lib. 24. Placitorum, tit. 1.

VIII. Pœnas infligit Ecclesia tum spirituales, ut sunt excommunicatio, suspensio, interdictum, depositio ac privatio præbendarum, degradatio: tum etiam corporales, ut carcer, sive perpetuus, sive temporaneus, cap. *Quamvis*, de pœnis in 6. etiam in vinculis ferreis. Clement. 1. §. *Propter quod*, de hæret. Jejunia quoque in pane & aqua, cap. *Novimus*, in fin. de verb. signif. Olim frequentior erat pœna flagellationis intra custodiam, non alia tamen manu quàm Clerici vel Monachi, cap. *Universis*, de sent. excommun. Cum tamen Ecclesiastico iudicio laicus possit adhiberi ad capiendum & incarcerandum Clericum, cap. *Ut fame*, eod. tit. Moderatum debere Episcopum esse in hoc genere pœnæ, admonet cap. *Cum Beatus*, dist. 45. circa Abbates, Sacerdotes & Diaconos, ob dignitatem Ordinis, nisi delicti atrocitas aliud suadeat. Is est canon 6. Concilii Bracarenfis tertii. Canon quoque 38. Concilii Agathensis clericos & monachos contumaces verberibus subijcit. Eiusdemque Concilii canon 41. qui est in Decreto cap. fin. dist. 35. hanc pœnam statuit in Clericum ebrietatis convictum. Quod idem sancitur Concilii Venetici can. 13. Cujus etiam pœnæ meminere canon 6. Concilii Leptinenfis, his verbis: *Clerici & monachi & moniales fornicantes, carcere, jejniis in pane & aqua, & flagellationibus plectantur*. Et Cassianus lib. 4. de instit. cœnobior. cap. 16. recensitis gravibus aliquot monachorum delictis, addit: *Hæc vel plagis emendantur, vel expulsiōe purgantur*. Meminit etiam B. Cyprianus in vita B. Cæsarii Arelatenfis.

IX. Quia verò Ecclesia sanguinem, hoc est hominis occisionem & mutilationem abhorret, ideo non ei licet hanc ulli pœnam inferre, sed morem servat in causis capitalibus, accersito seculari Iudice, reum postquam processu judiciario convictus fuerit, solenni ritu degradandi, & ejus potestati ac jurisdictioni tradendi, simulque totum judicium processum ad instruendum secularem Judicem, reumque convincendum. Sed tenetur

tenetur Prælatus simul intercedere pro reo, ut mitius & citra sanguinis poenam plestatur, cap. *Novimus*, de verb. signific. Meminere pariter cap. *Clericus*, 3. quæst. 4. & cap. *Si quis Sacerdotum*, 11. quæst. 1. & cap. *Ad falsarium*, de crim. falsi, & cap. *Ad abolendam*, de hæret. & Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4. tam degradationis, quam traditionis seculari Judici.

X. Quia etiam per Regiæ Jurisdictionis Tribunalia non permittitur Ecclesiæ Gallicanæ ullum habere territorium, idcirco non permittitur Ordinariis condemnatio in exilium, neque relegatio ad triremes. Ita Chopinus de sacra Polit. tit. 3. num. 11. Alibi verò valet Ecclesiastica ad triremes damnatio, teste Zerola 2. parte, verbo *Triremes*, & aliis ibi citatis. Idemque verbo *Excommunicatio*, §. 19. ait damnatos ad triremes Clericos moderatè posse à trierarcha verberari, etsi non fuerint degradati; sed si verberentur ad excessum, incurri excommunicationem, si fuerint tantum depositi: at si fuerint solenni ritu degradati, cum amiserint omne privilegium clericale, non incurri quidem censuram, sed graviter peccare immoderatum notabiliter percussorem eorum.

XI. Ultra poenas jam memoratas Ecclesia pariter decernit multas pecuniarias, sive Parti lætæ, sive piis locis applicandas; non tamen Filco Ecclesiastico, nec Præsuli, nec Officialibus. Si secus fiat, admittitur appellatio tanquam ab abusu ad Curias Regias in Galliæ Regno. Hic sanè abusus damnatur per cap. *Licet*, de poenis, & cap. *Irrefragabili*, §. fin. de offic. Ordin. Attamen ubi Prælati competit jurisdictio temporalis ratione feudi, possunt seculares ab ipsis constituti Judices applicare Prælati (quemadmodum & aliis temporalibus Dominis solet fieri) poenas pecuniarias.

XII. Quæritur an possit Judex Ecclesiasticus reum crimen inficiantem torturæ addicere, quemadmodum potest Judex Læicus in criminibus enormibus semiplenè probatis? Semiplena porò probatio illa communiter censetur, quæ fit per unicum testem omni exceptione majorem, affirmantem rem sibi visu proprio compertam. Videtur hoc improbari per cap. *Si quandoque*, 15. quæst. 6. Sed ibi sermo est de confessione quam metus injustus extorsit, qualis non est confessio criminis semiplenè probati juridicè extorta. Hanc enim approbant Canones, cap. *Illi qui*, 5. quæst. 5. Glossa in d. cap. *Illi qui*, verb. *Ut dum*; Chopinus lib. 1. de sacra Politia, cap. 3. num. 10. Pastor de jurisdictione Ecclesiastica, tit. 4. num. 4. Riccius in Praxi, decis. 585. Bengueus tract. de Benefic. Eccl. & alii. Quæritur ulterius, an Prælatus uti possit manu laici ad torquendum clericum? Videtur ob stare cap. *Universitatis*, de sent. excommun. quo adstruitur excommunicatum esse Episcopum, vel Abbatem, qui causâ disciplinæ fecerit sibi subditum clericum aut monachum manu alicujus secularis verberari. Sed diversum est quod fit interiori correctione ab eo quod fit publico judicio;

nam caput *Ursamae*, eod. tit. permittit Judici Ecclesiastico ut faciat Clericum à laico apprehendi, & si sit opus, violenter detrudi in carcerem. His adde rationem decentiæ clericalis; officium enim licitoris & tortoris Clericum dedecet, cum tamen non dedecet activa secundum ordinem disciplinæ castigatio, jubente Prælato. Igitur Prælatum uti posse manu laici ad Clerici judicialem torturam, asserit Navarra in cap. *Nullum*, 18. quæst. 2. & consil. 5. de foro compet. & consil. 29. de sent. excomm. & addit hoc passim fieri in Gallia, & in ipsa Urbe Roma. Item Zerola in praxi, part. 1. verb. *Tortura*, §. 1. asserit seipsum in suo Episcopatu hoc juridicè decrevisse in subditos sibi Clericos.

XIII. Ampliatur Ecclesiastica Jurisdictio circa delicta Regularium alioqui exemptorum, si lis in figura judicii terminanda sit, ut in crimine hæresis, in causis seductionis mulierum per Confessionem, in causis publici scandali, aut si Regularis extra Regulam & septa Monasterii enormiter deliquerit, aut scandalosè. Hisce casibus Ordinarius notionem suam interponere debet, cap. *De persona*, 11. quæst. 1. Idque post tempora privilegiorum Regularibus indultorum confirmat Abbas in cap. *Cum contingat*, num. 2. de foro competenti, & Authores Gallicani quæst. 408. Capella Tolosana, Chopinus lib. 1. de sacra Polit. tit. 4. num. 28. Papo lib. 1. Placitorum, tit. de Jurisdict. Eccles. artic. 14. & tit. de Jurisdict. tempor. art. 36. Cujacius in cap. 9. de vita & honest. Cleric. Bengueus de divil. benefic. §. 8. num. 11. ipsumque Aurelianensè Edictum Caroli IX. art. 11. His adde quæ dixi supra, lib. 1. de potestate Ordinariorum erga Regulares exemptos.

XIV. Ex opposito limitatur in Gallia Ordinariorum Jurisdictio in delictis Clericorum, quæ dicuntur privilegiata, quorum cognitio reservatur Judicibus Regiis, ad differentiam communium delictorum, de quibus Clerici non alibi accusari & judicari possunt, nisi apud Ordinarios. Statuit Caroli IX. Edictum Molinensè art. 39. ne per Officiales Regios sub prætextu privilegiati delicti cognoscatur simul de communi delicto Clerici, pro cujus cognitione jubet Clericum reum remitti ad Ecclesiæ tribunal, postquam Judices Regii cognoverint de privilegiato ejusdem delicto. Deinde Henricus III. Melodunensis Constitutionis art. 22. sanxit ut instructio processus criminalis de privilegiato Clerici delicto fiat conjunctim per proprium Judicem Ecclesiasticum & per Judices Regios, jubetque Commissariis per Curiam Regiam deputatis, ut ipsam Jurisdictionis Ecclesiasticæ Sedem adeant, & Prælatum conveniant pro communi processus de privilegiato crimine instructione.

XV. Crimina privilegiata generatim censentur quæ publicam quietem & statum communem Reipublicæ violant, de quibus sigillatim tractat Benedictus in cap. *Raymutius*, verb. *Et uxorem*, num. 433. & seqq. & sunt ista. Crimen læsæ Majestatis in primo & secundo capite, hoc est, si Clericus

Clericus attentaverit in personam Regis aut Reginae, aut regionum liberorum, aut in Rempublicam, aut in Legatos Regis. Infractio salvae gardiae à Rege concessae, quae etiam comprehenduntur Officiales Regii dum proprium exercent officium, eorumque exequutores & apparitores in sui muneris exercitio; sub hac enim ratione in tutelam Regis suscipiuntur. Item vis publica, aut concitata seditio. His aliqui addunt assassinium, hoc est praemeditatum & per insidias patratum homicidium. Boërius quaest. 199. Faber in suo Cod. de jurisd. omni. Jud. defin. 26. Item crimen falsae monetæ. Benedictus loco cit. num. 435.

XVI. Quanvis inquisitio & interrogatio Rei conjunctim faciendae sint à Judice Ecclesiastico & Laico, si constet de privilegiato & de communi delicto, sintque delicta illa separabilia, uterque tamen Judex judicat separatim, Ecclesiasticus de communi, Laicus de privilegiato, ut cum Papone lib. 1. Placitorum, tit. 5. num. 54. & Chopino lib. 2. de sacra Politia, cap. 4. num. 22. scribit Pastor de Jurisd. Eccles. tit. 14. num. 14. Prius tamen agitur de delicto privilegiato apud Judicem Laicum, quam de communi apud Ecclesiasticum, ut infertur ex dicto art. 39. Molinensis Edicti. Atque Ecclesiasticus Judex non potest reum à carcere relaxare, nisi prius poenam pecuniariam exsolverit constitutam à Judice Laico pro crimine privilegiato. Alioqui pro reo tenebitur Judex Ecclesiasticus exsolvere multam. Si verò crimen privilegiatum non sit separabile à communi, ut homicidium factum in seditione, privilegium casus attrahit ad Judicem Laicum utrumque delictum.

XVII. Casus autem, in quibus crimen privilegiatum separabile est à communi, occurrunt varii, ut in Clerico calumniatore aut falsum deponente, aut falsum instrumentum scienter producente coram Judice Laico. Injuria namque in judicio Judici Laico facta potest ab hoc puniri; falsi verò crimen judicari & puniri seorsim à Judice Ecclesiastico. Similiter si Clericus simul incendii & gestationis armorum lege Principis prohibitorum accusetur, Judex Laicus cognoscat de gestatione armorum, qui casus est privilegiatus: at Ecclesiasticus de incendio, qui casus est communis, Benedictus num. 438. Clericus etiam adulteratus cum uxore illius qui salvam gardiam Regis pro se suaeque familia obtinuerat, judicabitur in Tribunali Laico de infractioe salvae gardiae: in Ecclesiastico autem de adulterio, quod est delictum commune. Papo lib. 1. tit. 5. num. 34.

XVIII. Sunt & alia delicta mixti fori, in quibus esse solet praeventioni locus inter Judicem Ecclesiasticum & Laicum, cujusmodi esse volunt usuram, adulterium, concubinatum, fortilegium. Julius Clarus in praxi criminali, quaest. 37. & Faber in Cod. de crimine sacrilegii. Verum in Gallia nec Judex Ecclesiasticus de his criminibus contra Laicos cognoscit, nec Judex Laicus contra Clericos, ut monet Pastor loco cit. num. 16.

XIX. Constitutiones Ecclesiae vetant exerceri judicia nocte, ac in tenebris

tenebris, cap. *Consuluit*, de offic. jud. deleg. Tamen si Athenis Arcopagite non interdiu, sed noctu judicare consuevissent, referente Luciano in *Sectis*, ne personas litigantes, sed ea sola quæ dicebantur considerarent. Sanè transactio nocte facta tenet, l. *Minorem*, C. de transact. Et testamentum nocte factum valet, l. *Ad testium*, §. *Posse*, D. de testam. Consuetum est in Gallia criminales causas non nisi ante prandium judicari, ne vapores inde exurgentes Judicum mentibus nubilent. Cavetur quidem in cap. *Honestum*, 22. quæst. 5. ne quis in iudicio ad juramentum admittatur, nisi jejunos. Et in cap. 1. de testib. & attestat. ne quis nisi jejunos testimonium dicat: sed Glossæ utrobique dicunt, hoc de honestate dici, non de necessitate.



CAPUT IV.

De juridica Inquisitione, & Testibus, & Juramento.

I. **S**icut in criminalibus causis triplex est procedendi modus: 1. per inquisitionem: 2. per accusationem: 3. per denunciationem; ita etiam triplex est inquirendi modus. Primò generaliter, qua ratione solent inquirere Prælati de vitiis communibus subditi populi aut communis, ut eorum remediis prospiciant. Secundò speciatim, dum inquitur in aliquam certam personam, ut utrum Caius hominem occiderit. Tertio mixtim, ut si inquitur in commune quisnam hominem certum occiderit, cujus repertum est saucium cadaver: ibi enim delictum est particulare, sed inquisitio de authore delicti est generalis: & viceversa si inquiratur in speciali de delinquente, & in genere de delictis, ut utrum Caius sit flagitiosus, an aliqua scelera commiserit, aut committere solitus sit.

II. Non est licitum contra certam personam de crimine inquirere, sive speciatim, sive mixtim, nisi præcesserit infamia, vel gravia indicia, vel semiplena probatio, cap. *Inquisitionis*, & cap. *Qualiter* 24. de prœfatione Præfati, d. cap. *Qualiter*, in fine. Est verò infamia vox frequens proborum ac honestarum personarum. Legitimæ famæ judicium esse relinquendum prudentis & probi Prælati arbitrio, docent Menochius, Ugo linus, Molina, & alii. Quod enim scribit Sotus, requiri vocem decem honestorum hominum, id parum est in amplissima civitate, & nimis multum in exiguo pago. Indicia urgentia sunt fuga suspectæ personæ statim post